

MARIETA GREBENIȘAN – PORTRET ARTISTIC

MARIETA GREBENIȘAN – ARTISTIC PORTRAIT

DIANA BRÎNDUȘA CHIRILĂ

Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad
diana.chirila.mail@gmail.com
ORCID ID: 0009-0002-3539-0830

Abstract: *One of the most remarkable sopranos of the country, Marieta Grebenișan, born in Arad, with a prestigious artistic career, is part of the golden generation of founding soloists of the Timișoara Opera. An emeritus artist, with advanced studies in the art of singing in Saint Petersburg, she covers an extensive repertoire, both Italian, French, German as well as Russian and of course Romanian. She performs in opera, operetta and lied recitals on the most important stages of the country but also abroad. She is appreciated, at the same time, for the teaching activity through which she has helped both her colleagues and especially generations of young people at the beginning of their careers.*

Keywords: *soprano; opera; roles;*

Introducere

Înființată prin decret regal semnat de Regele Mihai I la 30 martie 1946, Opera Națională Română din Timișoara este una dintre cele mai importante scene lirice ale țării, unde au performat artiști consacrați, devenind un semnificativ reper cultural al țării. Primul director al instituției, soprana Aca de Barbu, a strâns în jurul său un nucleu de artiști inimoși, unii dintre ei refugiați ai Operei Române din Cluj, pentru a duce la îndeplinire visul celebrului tenor lugojean Traian Grozăvescu, de a înființa în vestul țării un teatru de operă. Așa se face că tânăra soprană Marieta Grebenișan, originară din Arad, își construiește cariera la Timișoara, alături de alți tineri soliști, parcurgând un bogat repertoriu de operă și operetă.

Anii copilăriei

Născută la Arad, în 8 septembrie 1930, într-o familie cu rădăcini ardelenesti, Marieta Grebenișan primește o educație frumoasă, văzând exemplul părinților de a-și ajuta rudele nevoiașе să dobândească o stabilitate materială, să-și întemeieze o familie. Părinții fiind funcționari cu program destul de încărcat, o lăsau frecvent în grija unor vecini maghiari, care au îndrăgit-o pe micuță, cumpărându-i costum tirolez și învățând-o să cânte și să recite în limba maghiară, aici începându-și cariera artistică¹, după cum mărturisește artista.

În anul 1936 se mută la Timișoara împreună cu familia care este dornică să o ajute în viitoarea carieră artistică. Mama, puternic influențată de filmul biografic al lui Johann Strauss, *Marele vals*, în care apare prietena compozitorului, cântăreață de operă, susține financiar lecții de pian și balet, în vederea unei pregătiri temeinice. Fiindu-i recunoscute de către dascăli aptitudinile artistice, ajunge să cânte într-o operă pentru copii compusă de George Simonis, compozitor refugiat cu Conservatorul din Cluj la Timișoara, care avea să-i urmărească parcursul artistic până la decesul acestuia în 1971.

În 1941 se înscrie la liceul „Carmen Sylva”, unde, pasiunea comună pentru muzică, o motivează să formeze un mic grup vocal cu care, la inițiativa directoarei liceului, vizitează soldații răniți în spitale, întorși de pe front, cântându-le canțonete, romanțe, cântece populare. Totuși, anii copilăriei sunt marcați de o situație financiară tot mai precară, fiind implicată și în treburile gospodăriei, iar experiențele neplăcute avute în urma invadării armatei ruse trezesc un sentiment accentuat de teamă, de nesiguranță.

La 17 ani ajunge să ia lecții de canto în cadrul anului pregătitor la Conservatorul din București cu soprana Lidia Lipcovskaia, cunoscută pe plan internațional, activează în diferite formațiuni corale și predă lecții de canto în particular pentru a se susține financiar, părinții nemaiavănd posibilitatea să o ajute. La un moment dat, din cauza multor neajunsuri, se conturează ideea abandonului viitoarei cariere artistice, când tânăra Marieta primește invitația ansamblului „Flacăra”, cu care colaborea, de a studia canto în U.R.S.S., la una dintre cele mai prestigioase facultăți de muzică.

Activitatea artistică

În 1949 ajunge la Conservatorul din Sankt Petersburg, cunoscut în vremea aceea drept Leningrad, urmând cursurile de canto sub îndrumarea

¹ Grebenișan, Marieta, *Trei artiști lirici fideli Operei timișorene și Banatului*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2011, p. 31.

renumitei soprane Olga Afanasieva Kosevarova, devenind colegă cu basul Nicolai Ghiaurov. Adaptarea la clima rece și umedă se face destul de greu, iar mediul studențesc resimte influența anilor de război. Cu toate acestea, reușește să absolve facultatea ca șefă de promoție în 1954, susținându-și examenul de licență cu rolul Tatiane din *Evgheni Oneghin* de Ceaikovski. Revenind în țară, ajunge solistă a Operei din București, dar se transferă la Opera din Timișoara, unde soprana Aca de Barbu, directoarea instituției, îi oferă posibilitatea de a debuta ca solistă cu același rol, al Tatiane, iar din februarie 1955 este angajată aici. În același an câștigă „Premiul I la Concursul tinerilor soliști de la București”². Din cauza unor probleme personale pleacă, pentru o stagiune, la Opera din Cluj, unde participă la premiera operei *Pană Lesnea Rusalim* de P. Constantinescu și prima audiere a operei *Neamul Șoimăreștilor* de T. Jarda. În 1956 se căsătorește cu „dragostea vieții ei”³, baritonul Iuliu Mare, cu care, revenind la Timișoara, va forma, pentru 46 de ani, un cuplu emblematic de artiști, devenind parteneri în multe spectacole ale casei.

Începutul carierei cunoaște o activitate intensă, cu multe debuturi, precum: Ana din *Ana Lugojana* de F. Barbu, Micaela din *Carmen* de G. Bizet, Contesa din *Nunta lui Figaro* de W. A. Mozart. Stagiunea 1957-1958 aduce noi provocări cu debuturi în Nedda din *Paiațe* de R. Leoncavallo, Margareta din *Faust* de Ch. Gounod, Stella din opereta *Vânt de libertate* de I. Dunaevski, avându-l partener de scenă pe soțul său, apoi Grisi din *Casa cu trei fete* de F. Schubert. Fiind un artist complex, de-a lungul anilor a abordat și repertoriul muzicii vocal-simfonice, realizând înregistrări cu *Anotimpurile* de J. Haydn, *Simfonia nr. 9 în re minor op. 125* de L. v. Beethoven, *Ioana pe rug* de A. Honegger, *Balada steagului* de S. Toduță⁴ alături de Filarmonica din Arad. De asemenea susține numeroase recitaluri de lied la sala Dalles din București.

Soții Marieta Grebenișan și Iuliu Mare au fost binecuvântați cu un băiat, Marius Iuliu, născut la 19 august 1958, care va urma profesia părinților săi, devenind un talentat bariton. După un scurt concediu post-natal, artista participă intens la repetițiile pentru premiera operei *Manon* de J. Massenet, fiind protagonista spectacolului. În 28 noiembrie participă la o altă premieră – *Lăsați-mă să cânt* de G. Dendrino, interpretând rolul „logodnicei lui Ciprian Porumbescu, Berta Gordon”⁵ iar la începutul anului 1959 are loc premiera operei *Povestirile lui Hoffmann* de J. Offenbach unde susține două roluri în același spectacol, Giulietta și Stella, spectacol în regia lui Hero Lupescu, dirijat

² Tomi, Ioan, *Lexicon, Muzicieni din Banat*, ediția a II-a, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014, p. 202.

³ Grebenișan, Marieta, *op.cit.*, p. 43.

⁴ v. Tomi, Ioan, *op.cit.*, p. 202.

⁵ Grebenișan, Marieta, *op.cit.*, p. 45.

de Ladislau Rooth, o personalitate marcantă, membru fondator al instituției, care „avea în repertoriul său aproximativ 60% din repertoriul curent al Operei din Timișoara”⁶. Debutul în Leonora din *Trubadurul* de G. Verdi îi aduce deosebite satisfacții, devenind un rol emblematic pentru cariera sa. Urmează abordarea altor roluri precum Hanna din *Văduva veselă* de F. Lehar, Iaroslava din *Cneazul Igor* de A. Borodin, Senta din *Olandezul zburător* de R. Wagner.

În 1962 „salba eroinelor”⁷ interpretate se îmbogățește cu încă trei roluri: Amelia din *Bal mascat* de G. Verdi, Rosalinda din *Liliacul* de J. Strauss și Turandot din opera cu același nume de G. Puccini, punându-și în valoare „amploarea vocii și o tehnică desăvârșită a respirației”⁸. În următorii ani realizează numeroase turnee în străinătate, cântând în Austria, Bulgaria, Cehoslovacia, Bosnia, Serbia, Egipt, Polonia, fosta RDG, Ungaria, Rusia, Republica Moldova, Ucraina, iar în 1964 i se conferă titlul de Artist Emerit, o recunoaștere națională a meritelor deosebite în arta interpretativă, fiind singurul solist timișorean decorat cu această distincție.

În 23 iunie 1964, în premieră națională, se difuzează în direct la televiziune spectacolul *Bal mascat* de G. Verdi cu distribuție timișoreană, a cărei protagonistă este Marieta Grebenișan, spectacol primit cu entuziasm de către telespectatori care-i trimit fotografii făcute în timpul emisiei. În același an debutează în *Aida* de G. Verdi, rolul slavei Aida fiind interpretat în multe spectacole până la încheierea carierei solistice. Urmează premiera spectacolului *Falstaff* de G. Verdi, întruchipând-o pe Alice Ford, apoi este invitată la Ateneul Român pentru a susține, într-un concert aniversar, partitura rolului Sieglinde din *Walkiria* de R. Wagner, sub bagheta lui Paul Constantinescu. Spre finalul anului participă, alături de violonistul Ion Voicu, la un concert de arii la Berlin, difuzat în direct la radio. Stagiunea următoare vine cu două premiere și anume *Flautul fermecat* de W. A. Mozart și *Don Carlos* de G. Verdi, interpretând roluri de facturi diferite. În decembrie 1966 – ianuarie 1967⁹ realizează un turneu la Cairo, în Egipt, cu spectacolul *Trubadurul*, alături de celebra mezzosoprană română Zenaïda Pally, iar în 12 martie 1967 este invitată pe scena Operei din București la „spectacolul de debut al baritonului Nicolae Herlea în rolul Renato din *Bal mascat*, la dorința expresă”¹⁰ a acestuia, interpretând o Amelie apreciată de presa locală, ceea ce deschide drumul unei fructuoase colaborări cu instituția bucureșteană.

⁶ Cimponeriu, Elvira, *Ladislau Rooth, un secol de muzică și măiestrie*, Editura Hasefer a F. C. E. R., București, 2020, p. 43.

⁷ Grebenișan, Marieta, *op.cit.*, p. 48.

⁸ *Ibidem*, p. 48.

⁹ v. Grebenișan, Marieta, *op.cit.*, p. 53.

¹⁰ *Ibidem*, p. 54.

În anul 1968 participă ca protagonistă la câteva premiere, începând cu *Tosca* de G. Puccini, *Sânge vienez* de J. Strauss fiul, *Năpasta* de S. Drăgoi, *Lohengrin* de R. Wagner și susține spectacole alături de invitați prestigioși din străinătate ca Aldo Protti și Walter Monachesi. În același timp este invitată să colaboreze cu orchestra Radio sub bagheta maestrului Carol Litvin, imprimând arii din repertoriul artistei. În 1970 au loc două noi premiere: *Contesa Maritza* de E. Kalman și *Fidelio* de L. v. Beethoven în regia lui U. Baumgartner, directorul festivalului *Wiener Festwochen*, care este impresionat de prestația artiștilor timișoreni. La sfârșitul stagiunii este invitată de Filarmonica Banatul să susțină partitura solistică în *Simfonia a IX-a* de L. v. Beethoven.

În 1971, la invitația regizorului vienez, susține la Viena, alături de soțul său, baritonul Iuliu Mare, două recitaluri, de lied și respectiv arii și duete din opere, presa locală apreciind calitățile excepționale de „strălucitoare primadonă”¹¹. În anii următori participă la premiera spectacolelor *Studentul cerșetor* de C. Millöcker, *Răscoala* de Gh. Dumitrescu și debutează în rolul Santuzza din *Cavalleria rusticana* de P. Mascagni, apoi Abigail din *Nabucco* de G. Verdi. Ultima stagiune înainte de pensionare, 1976-1977, este mai ușoară datorită debuturilor generației tinere de soliști pentru asigurarea continuității repertoriale. Finalul carierei, din păcate, nu este sărbătorit cu spectacol de adio, așa cum se obișnuia, ba mai mult, i se interzice de către direcțiunea din acea vreme de a mai intra în instituție. Însă dăruirea totală cu care a cântat în cei 23 de ani de carieră a fost răsplătită de spectatori și după pensionare, salutând-o pe stradă cu numele personajelor atât de iubite de public.

Marieta Grebenișan a fost pasionată și de activitatea pedagogică, dorind „să împărtășească și altora din experiența acumulată”¹², astfel că, în 1962, încă de la înființare, este cooptată în colectivul de profesori ai Școlii Populare de Artă unde predă canto clasic, elevii săi fiind atât tineri absolvenți de liceu cât și persoane mature care aveau deja o profesie.

Perfecționarea tehnicii vocale le-a permis multora să intre în corul Filarmonicii sau al Operei, iar unii dintre tineri au urmat apoi cursurile Conservatorului din marile orașe ale țării, devenind soliști vocali de operă și operetă.

De asemenea, și-a ajutat tinerii colegi soliști în consolidarea tehnicii vocale, în rafinarea simțului estetic privind frazările lungi, în sublinierea justă a dicției. În ultimii ani s-a ocupat în particular de numeroși tineri studenți la canto, masteranzi, în vederea pregătirii repertoriului de licență dar și pentru

¹¹ *Ibidem*, p. 59.

¹² Grebenișan, Marieta, *op.cit.*, p.63.

susținerea unor roluri de operă pe scenele lirice ale țării.

Concluzii

Marieta Grebenișan face parte din generația de aur a soliștilor timișoreni, ilustra sa carieră constituind un etalon al excelenței. Repertoriul abordat parcurge curente stilistice diferite, demonstrând calități vocale excepționale, o tehnică a cântului și respirației desăvârșite, iar cromatica bogată a nuanțelor, rafinamentul frazării și jocul de scenă cu profunde nuanțe dramatice sunt „în concordanță cu reputata și severa școală sovietică”¹³ din acea vreme.

În 3 decembrie 2009 i s-a oferit Diploma *Pro Cultura Timisiensis* de către Consiliul Județean Timiș pentru merite deosebite în cariera artistică și activitatea pedagogică.

Bibliografie

CIMPONERIU, Elvira, *Ladislau Rooth, un secol de muzică și măiestrie*, Editura Hasefer a F. C. E. R., București, 2020.
GREBENIȘAN, Marieta, *Trei artiști lirici fideli Operei timișorene și Banatului*, Editura Eurostampa, Timișoara, 2011.
TOMI, Ioan, *Lexicon, Muzicieni din Banat*, ediția a II-a, Editura Eurostampa, Timișoara, 2014.

¹³ Tomi, Ioan, *op.cit.*, p. 201.